Lausunto
21.5.2025
273/03.01.01/2025

Minna Punakallio

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Lausuntopyyntönne 13.5.2025 / VSN 2/2025 vp

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029

Julkisen talouden suunnitelman mukaan Petteri Orpon hallituskauden päätökset vahvistavat kuntataloutta noin 300 miljoonalla eurolla, mikä on bruttokansantuotteeseen suhteutettuna vain 0,09 prosenttia. Päätösten kuntataloutta vahvistava vaikutus on pienentynyt edellisestä julkisen talouden suunnitelmasta, sillä puoliväliriihessä peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistettiin uusi 75 miljoonan euron leikkaus. Leikkaus on ristiriidassa sen suhteen, että Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on ohjata kuntahallintoa lähelle tasapainoa. Kuntahallinnon rahoitusasemaksi ennustetaan -0,6 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2027.

Kuntaliiton arvion mukaan valtion päätösten yhteisvaikutus kuntiin painuu tällä hallituskaudella nollan tuntumaan. Erotus johtuu siitä, että osa hallituksen uudistuksista, kuten esimerkiksi TE-palvelu-uudistus, eivät siirry kunnille kustannusneutraalisti. Normitusta liittyen TE-palveluprosessiin ei ole kyetty purkamaan valtionosuusleikkausten edellyttämässä tahdissa ja työttömyyden rajun nousun vuoksi etuuskulujen rahoitusvastuun laajentumiseen myönnetty kompensaatio on jäämässä vajaaksi.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan kuntataloutta vahvistavat valtion päätökset kiteytyvät 277 miljoonan euron valtionosuuslisäykseen vuoden 2023 marraskuisen sote-siirtolaskelman tarkistuksen vuoksi ja kiinteistöveron korotukseen 108 miljoonalla eurolla heti hallituskauden alussa. Euromääräisesti yksi isoimpia tämän hallituskauden päätöksiä on hallitusohjelmaan kirjattu linjaus kompensoida kunnille täysimääräisesti hallituksen veroperustemuutoksista aiheutuvat verotuottomenetykset. Tuntuvat työn ja yhteisöveroalennusten kuntakompensaatiot eivät kuitenkaan vahvista kuntataloutta, vaan estävät kuntatalouden tilan heikkenemisen.

Valitettavasti Petteri Orpon hallitus kohdistaa kuntatalouden lakisääteisten tehtävien valtionrahoitukseen myös leikkauksia. Puoliväliriihen 75 miljoonan euron leikkauksen ohella peruspalvelujen valtionosuutta pienentää yhden

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

prosenttiyksikön indeksijarru, jonka vaikutus nousee noin 110 miljoonaan euroon vuonna 2027. Kuntien valtionosuutta leikataan vuonna 2026 yli 20 miljoonalla eurolla myös keskeneräisen kuntien norminkevennysohjelman perusteella. On erittäin valitettavaa, että tilanteessa, jossa hallitus ei kykene toteuttamaan kehysriihen säästötavoitetta, päädytään leikkaamaan summa kuntien lakisääteisten palvelujen perusrahoituksesta. Normien kevennysohjelmaan liittyvä valtionosuusleikkaus tuleekin poistaa.

Julkisen talouden suunnitelmassa muut hallituksen kuntapäätökset esitetään kuntatalouden kannalta neutraaleina eli niiden oletetaan lisäävän kuntien tuloja ja menoja yhtä paljon. Käytännössä hallituksen päätösten toteutuma eroaa aina lakiesitysten arvioista. Lisäksi vaikutukset vaihtelevat yksittäisissä kunnissa ja kaupungeissa hyvin paljon.

Tällä hallituskaudella kuntien tehtäviä, velvoitteita ja rahoitusvastuita lisätään hyvin monenlaisilla perusteilla. Samalla laajeneviin tehtäviin ohjattu valtionrahoitus kuitenkin ontuu yleisten kuntien valtionosuusleikkausten ja riittämättömien kompensaatioiden vuoksi. Lisäksi kuntien vaikutusmahdollisuudet laajenevien palvelujen järjestämiseen tai kustannusvastuiden aitoon pienentämiseen jäävät usein heikoksi tietosuojakysymysten tai tiukan valtion ohjauksen vuoksi.

Kuntien talousnäkymä heikkenee kuluvana vuonna jyrkästi

Kuntien ja kuntayhtymien taloustilanne on kuluvana vuonna haastavampi kuin vuonna 2024. Tulojen kasvu on vaimeaa muun muassa hitaasti elpyvän talouskasvun ja valtionosuuksiin tehtävien leikkausten sekä takaisinperintöjen vuoksi. Toimintamenojen kasvu on sen sijaan voimakasta, sillä TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi vuoden alusta kunnille ja kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin. Vaikeuskerrointa lisää se, että suhdannetilanne on osoittautunut ennakoitua heikommaksi. Haasteista huolimatta kunnat investoivat yhä runsaasti muun muassa maan sisäisen muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi. Pienemmissä kunnissa investoinnit

Toiminnan ja investointien rahavirran ennakoidaan painuvan kuluvana vuonna rajusti alaspäin: -1,6 miljardiin euroon. Taloustilanne heikkenee jyrkästi kaikissa kuntakokoluokissa. Monissa kunnissa onkin käynnissä jo useamman vuoden mittainen talouden sopeutusohjelma. Kuntatalouden näkymän oletetaan kohenevan vasta vuodesta 2028 lähtien, kun määräaikaiset valtionosuuksien leikkaukset poistuvat ja talouskasvu lisää verotuloja. Kriisikuntamenettelyyn on joutumassa sitä ennen kuitenkin useita, pieniä kuntia.

Yksittäisten kuntien taloudellisia lähtökohtia vaikeuttavat mittavat sote-uudistuksen tasauserät. Kuntien eriytymistä kiihdyttävät myös väestökehitys ja taloudellisen kasvun erilainen jakautuminen maan sisällä.

Julkisen talouden heikentäminen on riski kunnille

Petteri Orpon hallituksen finanssipolitiikka voidaan kiteyttää julkisen sektorin kulutusmenojen leikkauksiin, julkisten investointien kasvattamiseen, tuloverotuksen keventämiseen ja kulutusverojen kiristämiseen. Finanssipolitiikan painopisteet vaikuttavat talousteoreettisesti tarkastellen perustellulta.

Päätöksillään hallitus kuitenkin heikentää julkista talouden tilaa ainakin lyhyellä aikavälillä (ks kuva). Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan yksikään julkisen talouden alasektori ei ole saavuttamassa Petteri Orpon hallituksen julkiselle taloudelle asettamia rahoitusasematavoitteita. Linjausten pidemmän aikavälin vaikutuksista bruttokansantuotteen kehityksen vauhtiin tai julkisen talouden tilaan ei puolestaan kukaan voi sanoa mitään varmaa.

Kuntiin on kohdistettu kuluvalla hallituskaudella jo useita rahoitusleikkauksia. Julkista taloutta heikentävät uudet linjaukset kasvattavat riskiä, että kuntien talouteen joudutaan kohdistamaan uusia rahoitusleikkauksia viimeistäänkin seuraavalla hallituskaudella.

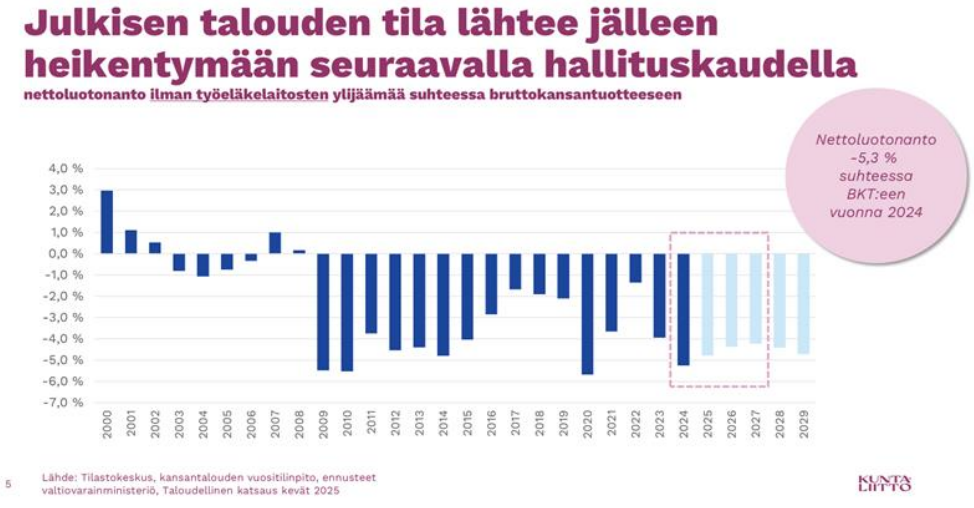

SUOMEN KUNTALIITTO

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

[Nimi]
[Tehtävänimike]

[Nimi]
[Tehtävänimike]

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi